
Državni izpitni center

M 1 7 2 5 2 1 2 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 29. avgust 2017

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Družbene različnosti in neenakosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ suženjstvo	
	1	♦ pripisani status	
	2	dve od: ♦ zaprta oblika družbene slojevitosti ♦ družbeni sistem, v katerem ima posameznik v pravni lasti drugega človeka ♦ kot prevladujoča oblika družbene slojevitosti je zamrlo v 5. stol. (čeprav se nekatere oblike ohranijo vse do 19. stol.) ♦ družbena mobilnost ni mogoča (oziroma zgolj ob izjemnih priložnostih) ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	♦ srednjeveški stanovi značilnosti, dve od: ♦ zaprt sistem družbene slojevitosti ♦ odločilen je pripisani status ♦ značilen je za srednjeveško fevdalno Evropo ♦ sistem pravic in dolžnosti za vsak posamezen sloj ♦ legitimizira se z religijo (božjo voljo) ...	Za navedbo ene oblike družbene slojevitosti in popoln opis 2 točki, sicer ustrezno manj. Za le navedbo ene oblike družbene slojevitosti brez opisa 0 točk.
		♦ kastni sistem (kaste) značilnosti, dve od: ♦ zaprt sistem družbene slojevitosti ♦ odločilen je pripisani status ♦ temelji na hindujski religiji ♦ stiki med kastami niso dovoljeni ...	
		♦ razredni sistem (razredi) značilnosti, dve od: ♦ odprt sistem družbene slojevitosti ♦ odločilen je pridobljeni status ♦ omogočena je družbena mobilnost ♦ oblikovati se je začel z modernizacijo Z Evrope ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	ena od: ♦ ker je strukturirana oz. institucionalizirana (družbeni status se pogosto prenaša iz roda v rod; pomemben je slojevski izvor; bogastvo, moč in ugled so porazdeljeni na točno določen način) ♦ oblikoval se je sistem idej, ki upravičuje (legitimizira) družbeno slojevitost (nižje sloje prepričajo, da je obstoječa slojevitost upravičena z božjo voljo; prepričevanje, da je višji družbeni položaj nagrada za težko in odgovorno delo ...)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družinski izvor ♦ spol ♦ etnična pripadnost ♦ rasna pripadnost ... 	
	1	♦ Ustrezna razlaga enega od dejavnikov.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ statusni simboli	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ podpirajo v kriznih trenutkih ♦ dajejo pomembne informacije ♦ omogočajo pridobitev zaposlitve ♦ ponudijo materialno pomoč 	
	1	♦ so vir omejevanja, prepovedovanja, nadzorovanja in izključevanja	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ (Karl) Marx	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	1	♦ na podlagi rasne pripadnosti	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Revščina je pogoj za bogastvo drugih. ♦ Revni zagotavljajo poceni delovno silo. ♦ Revni zagotavljajo delo mnogim poklicem. ♦ Revni igrajo vlogo grešnega kozla. ♦ Revščina je lahko opomin oziroma motivacija ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.11	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ starejši imajo v družbi nižji status ♦ starejši imajo manjšo družbeno moč ♦ starejši imajo nižje dohodke ♦ starostnike se obravnava kot breme družbe ♦ izkušnje starostnikov se opredeljujejo kot zastarele ... 	

2. Delo, moderne družbene organizacije in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ povezano s časom, ko proizvajamo dobrine/ storitve	
	1	♦ ko si dejavnosti izbiramo sami	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	4	dve od: ♦ Na delovnem mestu preživimo velik del svojega življenja in ustrezna pojasnitev. ♦ Zaposlitev je glavni vir dohodka in ustrezna pojasnitev. ♦ Zaposlitev določa status in ustrezna pojasnitev. ♦ Zaposlitev prinaša nekatere socialne pravice in ustrezna pojasnitev ...	Za navedbo in pojasnitev enega razloga 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ (Karl) Marx	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ so najbolj množična organizacija zaposlenih	
	1	♦ temeljni cilj je ekonomska zaščita delavcev	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	2	♦ kolektivno pogajanje ♦ stavka	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	3	♦ Med brezposelne uvrščajo osebe, ki med (v tednu) anketiranjem niso opravljale nobenega plačanega dela. ♦ Med brezposelne uvrščajo osebe, ki so v dveh tednih od dneva anketiranja pripravljene začeti opravljati neko plačano delo. ♦ Med brezposelne uvrščajo osebe, ki so v zadnjih štirih tednih pred anketo aktivno iskale zaposlitev.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	3	♦ sezonska brezposelnost ♦ frikcijska brezposelnost ♦ strukturna brezposelnost	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	2	♦ ustrezna predstavitev značilnosti izbrane vrste brezposelnosti iz vprašanja 2.7	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9.	1	♦ pojmovanje in doživljanje dela kot sredstva za doseganje drugih ciljev/zaslužiti dovolj denarja, s katerim si lahko zagotovimo različne dobrine in dejavnosti v prostem času	

3. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Gre za praktično razsežnost religije. Razlikujemo med religijskim ravnanjem v ožjem in širšem smislu. ♦ Religijsko ravnanje v ožjem smislu so obredi ali rituali; usmerjeni so k odnosu z nadnaravno stvarnostjo. ♦ Religijsko ravnanje v širšem smislu je vedenje v vsakdanjem življenju v skladu z religijskimi normami (npr. pri prehranjevanju, pri oblačenju itd.). 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	štiri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ religijska pripoved ♦ religijska doktrina ♦ religijska etika ♦ svete reči ♦ religijsko doživetje ♦ religijske skupnosti 	Za štiri pravilno navedene sestavine 2 točki, za tri ali dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ budizem ♦ krščanstvo ♦ islam 	Za dve pravilno navedeni univerzalni religiji 1 točka. Če je poleg pravilne navedena tudi napačna religija, 0 točk.
	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Temeljijo na svetih besedilih. ♦ Obračajo se k človeku kot posamezniku ne glede na njegov etnični izvor, spol, slojevsko pripadnost ... ♦ Znan je njihov začetnik oziroma utemeljitelj. ♦ Vsebujejo idejo odrešitve ... 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ etnične (religije) ♦ narodne (religije) ♦ lokalne (religije) 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ sekularizacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ laizacija družbe ter ločitev države in religijskih organizacij ♦ zagotovljena svoboda veroizpovedi; država nobene religije posebej ne podpira in ne zatira 	Za celovit odgovor z vključenima po dvema značilnostma pri vsaki postavki 2 točki, sicer ustrezno manj.
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ rahlja se vez med velikimi religijskimi organizacijami in posamezniki/posameznicami ♦ upadanje rednega obiskovanja religijskih obredov ♦ bolj individualizirane oblike izražanja religioznosti ... 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Gre za male verske skupnosti (kulte, sekte), ki so večinoma nastaja(je)le od šestdesetih let 20. stoletja na novo v modernih sekulariziranih okoljih. ♦ Religijsko vsebino in prakso si največkrat sposojajo pri religijsko-duhovnih tradicijah vzhoda, večkrat tudi zahoda. ♦ Značilna sta eklekticizem in sinkretizem. ♦ Večkrat je v ospredju individualno iskanje popolnosti in osebnostnega razvoja ... 	Za celovit odgovor z vključenimi tremi značilnostmi 3 točke, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavitev katerega koli pojava, pri katerem gre za religiozno ali kvazireligiozno dojetje posvetnih dogodkov in oseb iz sveta množične kulture in/ali politike. 	

4. Identiteta in kultura

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	♦ celovit način življenja neke družbe, ki vključuje vse materialne in duhovne stvaritve	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	♦ Kultivirano okolje je spremenjeno s posegi ljudi, prilagojeno človeku.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ s socializacijo: predvsem s pomočjo jezika, tudi z materialno dediščino	Za vključena oba elementa 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	♦ V različnih družbenih skupnostih vplivajo: različno naravno in družbeno okolje, različni načini življenja, izkustvo ...	Kandidati morajo v odgovor vključiti dva različna elementa/ razloga.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ so nosilci pomenov, ki jih ustvarjajo in prepoznavajo pripadniki neke družbe/kulture	
	2	♦ omogočajo sporazumevanje, so osnova pripadnosti kulturni skupnosti, ločujejo različne kulturne skupnosti	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ ideje ljudi o tem, kaj je dobro, zaželeno, lepo, primerno	Kandidati morajo v odgovor vključiti dva različna elementa.
	2	♦ povečuje se pretok vseh elementov kulture, prav tako pretok ljudi ♦ oboje je povezano z razvojem tehnoloških možnosti ter potrebami gospodarskega in političnega povezovanja	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	4	dve od: ♦ globalizacija je povezana z ekonomskim in političnim izkoriščanjem šibkejših, manj razvitih ♦ utrjuje ekonomske in politične centre moči ♦ je nadaljevanje kolonizacijskih načel ♦ izvažata kulturo v okolja, kjer se le-ta ne more povezati z matično kulturo, jo ogrožata ♦ izginjanje manjših jezikov in jezikovnih skupnosti ...	Za vsak ustrezen predstavljen problem 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ je najzgodnejša ♦ je najdaljša in najvplivnejša ♦ poteka v obdobju, ko posameznik ni izoblikovan (ne more se ji upirati in selektivno izbirati njenih vplivov, je odvisen od neposrednega družbenega okolja) ...	Kandidati morajo v odgovor vključiti dva različna elementa.

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo razvoj medijev v zgodovinski perspektivi (po vrstnem redu njihovega pojavljanja). ♦ Pojasnijo, katere medije označujemo kot tradicionalne in katere kot nove. ♦ Iz predstavljenih značilnosti tradicionalnih in novih medijev analizirajo razlike med njimi. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razlaga ekonomskih vidikov globalizacije (oblikovanje svetovnega trga, svetovnega trga delovne sile, pojav globalnih podjetij, integrirana svetovna proizvodnja). ♦ Razlaga posledic globalne proizvodnje (gibljivost in liberalizacija). ♦ V povezavi z značilnostmi ekonomske globalizacije pojasnijo problem pritiska na ceno delovne sile, izvoz umazanih tehnologij, poslabševanja položaja nižjih in srednjih slojev v "prvem svetu" ter povečevanja revščine v "tretjem svetu". 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelitev šole kot družbene institucije. ♦ Nastanek šole. ♦ Obvezno (množično) šolanje (obvezno šolanje za vse otroke se začne uvajati šele v 18. in 19. stol., na Slovenskem reforme Marije Terezije in Jožefa II.), z 20. stol. postane šolanje samoumevna in nujna oblika socializacije. ♦ Ekspanzija šolstva: <ul style="list-style-type: none"> – hitro naraščanje števila vključenih v šolanje na sekundarnih in terciarnih šolskih stopnjah – ekspanzijo šolstva je mogoče opaziti po II. sv. vojni (od 60. let 20. stol.). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Dejavnosti, ki jih politična udeležba vključuje – spremljanje politike, udeležba na volitvah, članstvo v političnih strankah ... ♦ Predstavitev konvencionalne politične udeležbe in njenih značilnosti, prednosti, omejitve ... ♦ Predstavitev nekonvencionalne politične udeležbe in njenih značilnosti, prednosti, omejitve ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kot osnovo za analizo upoštevajo sociološko razumevanje družine. ♦ Predstavijo pluralnost oblik družinskega življenja v sodobnih družbah. ♦ Analizirajo procese spreminjanja družine v sodobnih družbah: dejavnike vpliva (izobraževanje, zaposlovanje, delo, sekularizacija ...), kazalnike sprememb, posledice sprememb (npr. nestabilnost družine). V odgovor vključijo dva dejavnika vpliva in dve posledici.	

Skupno število točk IP 2: 40